

М. В. Погребняк,

доктор філософії в галузі права

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-7167-9982>

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА НОВІ РЕАЛІЇ: ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mail: maria.pohrebniak@npp.kai.edu.ua

Мета: здійснити комплексний аналіз трансформацій цивільного права під впливом цифровізації, розвитку штучного інтелекту та нових цифрових технологій. **Методи дослідження:** системно-структурний, порівняльно-правовий, аналітичний методи, методи правового моделювання, узагальнення та інтерпретації. **Результати:** визначено основні напрями трансформації цивільного права в умовах цифрової економіки, окреслено потребу у переосмисленні правосуб'єктності, правового статусу штучного інтелекту, адаптації договірного і деліктного права, а також нормативного регулювання цифрових активів і персональних даних. **Обговорення:** обґрунтовано необхідність оновлення цивільного законодавства України з урахуванням європейських підходів, зокрема положень GDPR та Регламенту MiCA, а також актуальність формування нової парадигми цивільного права, що забезпечить баланс між інноваційним розвитком і захистом фундаментальних прав.

Ключові слова: цивільне право; штучний інтелект; цифрові технології; цифрова економіка.

Постановка проблеми та її актуальність.

У XXI столітті цивільне право стикається з безпрецедентними викликами, зумовленими стрімким розвитком цифрових технологій та впровадженням штучного інтелекту (ШІ) у різні сфери суспільного життя. Ці трансформації не лише відкривають нові можливості для економічного зростання та інновацій, але й породжують складні юридичні питання, що вимагають переосмислення традиційних правових концепцій.

Однією з ключових проблем є визначення правового статусу ШІ у цивільних правовідносинах. Дискусії точаться навколо того, чи може ШІ виступати суб'єктом права, чи його слід розглядати виключно як об'єкт. Це питання має принципове значення для регулювання відповідальності за дії ШІ, укладення договорів та захисту прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені за участю ШІ.

Крім того, використання ШІ у сфері судочинства та прийняття рішень викликає занепокоєння щодо забезпечення прозорості, неупередженості та дотримання прав людини. Алгоритмічна упередженість, відсутність пояснюваності рішень та можливість порушення конфіденційності даних становлять серйозні виклики для правової системи.

У контексті цифрової економіки особливої уваги набуває проблема захисту персональних даних. Збір, обробка та використання великих обсягів інформації за допомогою ШІ створюють ризики для приватності та безпеки особистої інформації громадян. Це вимагає вдосконалення правового регулювання у сфері цифрової конфіденційності та впровадження ефективних механізмів контролю за обробкою даних.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематика правового регулювання цифрових і віртуальних активів, а також впливу штучного інтелекту на цивільно-правову док-

трину, активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями та експертами. Серед авторів, які торкаються цих питань, варто виокремити В.М. Грудницького, О. Спесивцеву, В. Форсюка, Р. Bilyk та ін.

Попри наявність значної кількості наукових та прикладних розвідок, актуальність подальшого дослідження цієї теми зумовлена динамічністю цифровізації, появою нових форм правовідносин, відсутністю усталених підходів до правосуб'єктності штучного інтелекту, а також потребою в адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів.

Метою дослідження є комплексний аналіз трансформації цивільного права в умовах цифрової економіки та стрімкого розвитку штучного інтелекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрові відносини, що виникають у контексті стрімкого розвитку інформаційних технологій, формують нову парадигму цивільного права, вимагаючи переосмислення традиційних правових категорій. Ці відносини охоплюють об'єкти, які існують виключно у цифровому середовищі, такі як дані, програмне забезпечення, цифровий контент, криптовалюти та інші віртуальні активи. Незважаючи на відсутність матеріальної форми, вони набувають майнової цінності та стають предметом цивільного обороту.

У відповідь на виклики цифрової трансформації, Україна здійснила низку законодавчих змін. Зокрема, 10 серпня 2023 року було прийнято Закон України №3320-IX [7], який доповнив Цивільний кодекс України (ЦКУ) новою статтею 179-1, що вводить поняття «цифрової речі». Згідно з цією статтею, цифровою річчю визнається благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність [10]. До цифрових речей віднесено віртуальні активи, цифровий контент, облікові записи в онлайн, гроші та цінні папери, які існують винятково в цифровій формі. Ці зміни спрямовані на інтеграцію цифрових об'єктів у систему цивільного права, дозволяючи застосовувати до них положення, що регулюють речі матеріального світу, за умови, що це не суперечить сутності цифрової речі [9].

І поки тривали дискусії щодо змін до ЦКУ та класифікації, в червні 2023 року було оприлюднено Регламент (ЄС) 2023 / 1114 Європейського парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів (Markets in Crypto-Assets Regulation або Регламент MiCA) [13], який передбачає регулювання віртуальних активів у ЄС. Зокрема, Регламентом MiCA надано чітке визначення основних термінологічних понять на ринку віртуальних активів, класифікацію віртуальних активів та послуг щодо віртуальних активів, які надаються професійними постачальниками таких послуг, а також визначено чітке розмежування повноважень щодо регулювання ринку віртуальних активів між компетентними органами, з одночасним врегулюванням питання боротьби із зловживаннями на ринку віртуальних активів, через встановлення вимог до публічної пропозиції окремих видів віртуальних активів, а також допуску до торгів [10].

Віртуальні активи, включаючи криптовалюти та токени, визнаються в Україні як нематеріальні блага, що є об'єктами цивільних прав. 17 лютого 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про віртуальні активи» [6], яким сформовано правове поле ринку віртуальних активів, а саме правовий статус, класифікацію, право власності та інші ключові юридичні дефініції, а також адаптовано рекомендації FATF (Financial Action Task Force) щодо фінансового моніторингу ринку віртуальних активів. Проте цей закон так і не набрав чинності. Закон України «Про віртуальні активи» визначав віртуальний актив як цифрове відтворення цінностей, яке має цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати, і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Право власності на віртуальний актив засвідчується володінням ключа такого активу, що надає змогу контролювати його. Водночас, закон забороняє використання віртуальних активів як засобу платежу на території України, що обмежує їх функціональне застосування [3].

Україна орієнтується на міжнародні стандарти у сфері регулювання віртуальних активів. Зокрема, рекомендації FATF визначають віртуальні активи як цифрове вираження вартості,

якими можна торгувати або передавати у цифровому вигляді, і які можуть використовуватися для платежів або інвестицій. Європейський Союз впроваджує регламент МіСА, який стандартизує та гармонізує регулювання криптоактивів, встановлюючи вимоги до постачальників послуг, класифікацію типів криптоактивів та інші аспекти. 20 червня 2023 року Європейський парламент прийняв історичне рішення для ринку криптоактивів, схваливши Регламент про ринки криптовалютних активів – *Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA)*.

МіСА – це документ, який передбачає регулювання віртуальних активів у ЄС, захищаючи користувачів та інвесторів у цій галузі та є важливим для України, оскільки цей нормативний акт є основою для внесення змін до Закону України «Про віртуальні активи».

Насамперед регламент МіСА стандартизує та гармонізує регулювання криптоактивів на рівні всього Європейського Союзу та сприяє розвитку на міжнародному рівні загалом.

Керуючись цим документом, користувачі будуть краще інформовані про ризики, витрати та збори, пов'язані з їхніми операціями. Окрім того, нова правова база врегулює фундаментальні аспекти функціонування ринку криптоактивів, зокрема:

1) уніфікована класифікація типів криптоактивів (e-money tokenів, asset-referenced tokenів та utility tokenів);

2) уніфіковані послуги з криптоактивів (8 основних типів послуг);

3) встановлені вимоги до постачальників послуг із криптоактивами, тому здебільшого виникає потреба отримувати ліцензії.

Наразі в Україні є певна низка питань щодо правового регулювання криптоактивів, що з погляду різних рівнів ризиків полягає саме в ідентифікації, класифікації та відокремленні різних методів контролю за різними видами віртуальних активів [1].

Незважаючи на законодавчі зрушення, в Україні існують виклики у сфері регулювання віртуальних активів. Зокрема, необхідно чітко визначити правовий режим віртуальних активів, їх класифікацію, порядок оподаткування та обліку операцій з ними. Також важливо забез-

печити ефективний контроль та нагляд з боку державних органів, розробити методики обліку та оподаткування, а також інтегрувати міжнародні стандарти у національне законодавство [2].

Цифрова економіка породжує нові типи зобов'язальних відносин. Зокрема, у 2023 році Україна прийняла Закон «Про цифровий контент та цифрові послуги» (№ 3321-IX від 10 серпня 2023 року), який імплементує положення Директиви ЄС 2019 / 770 про постачання цифрового контенту та цифрових послуг [8].

Цей нормативно-правовий акт вводить легальне визначення цифрової послуги як виду послуги, що забезпечує споживачу функціональну можливість створення, оброблення, зберігання, передачі або отримання доступу до інформації, представленої у цифровому форматі. Також під поняття цифрової послуги підпадають будь-які інші дії, що здійснюються з цифровими даними, які були створені чи завантажені безпосередньо споживачем або іншими користувачами відповідної послуги.

У межах цього закону цифровий контент трактується як інформація, що формується та надається у цифровій формі, до якої, зокрема, належать комп'ютерні програми, мобільні застосунки, відео- та аудіофайли, музичні твори, цифрові ігри, а також електронні книги.

Правовим актом чітко окреслено права та обов'язки учасників правовідносин, а саме: постачальник цифрових послуг (виконавець) зобов'язаний забезпечити надання цифрового контенту або послуги у розумний строк після укладення договору, за відсутності інших домовленостей сторін. Крім того, на постачальника покладається обов'язок гарантувати технічну відповідність контенту встановленим вимогам, здійснювати своєчасне оновлення цифрового продукту та оперативно усувати виявлені дефекти [4].

У разі невідповідності цифрового контенту або послуги умовам договору споживач має право вимагати усунення недоліків, заміни контенту або повернення коштів. Закон передбачає можливість укладання таких договорів як окремо, так і разом із поставкою апаратного забез-

печення (наприклад, купівля операційної системи до комп'ютера).

Однак на практиці нерідко спостерігається невизначеність щодо термінів і якості надання цифрових послуг, що може створювати спори між сторонами. Відтак одним із ключових викликів є адаптація традиційних інститутів договірних прав (переукладення, відповідальність за порушення умови про «цілісність» цифрового продукту, захист прав споживачів у B2B-та C2C-сегментах) до особливостей цифрових контрактів.

Правовий статус ІІІ у цивільному праві залишається дискусійним. З одного боку, цивільне законодавство і судова практика зазвичай визнають суб'єктом цивільних прав лише фізичну чи юридичну особу. Так, чинне законодавство про авторське право категорично не визнає ІІІ автором твору – автором може бути лише людина. Тому результати «роботи» автономних програм формально не є об'єктами авторського права як творчі твори. З іншого боку, ІІІ утілює значні інвестиції і створює певну економічну цінність (дані, алгоритми, навчальні моделі), тому для їх охорони було введено окремий режим.

В Україні у 2022 році внесено доповнення до Закону «Про авторське право і суміжні права», за якими на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою без участі людини, поширюються майнові права *sui generis* [5]. Згідно зі ст. 33 Закону, такі права надаються особам, пов'язаним із програмою: авторам програмного забезпечення чи їхнім спадкоємцям, власникам ліцензій на програму або правомірним користувачам ПЗ. Термін дії таких прав складає 25 років [11].

Формулювання закону стало своєрідним компромісом між потребою регулювати продукти ІІІ і «людиноцентризмом» авторського права. Разом з тим викликають дискусії нерозкриті в законі критерії «генерації» об'єкта та межі участі людини. Наприклад, якщо користувач штучного інтелекту видав команду на створення зображення, не зрозуміло, чи вважається це виробленим «за участі особи». Наразі відсутні конкретні рішення судів за цими нормами. На рівні договорів теж виникають запитання: чи

може ІІІ бути стороною договору? Більшість дослідників відповідає негативно – штучна система не має правосуб'єктності, тому вона може лише виконувати функції технологічного інструменту. Суб'єктами відповідальності залишаються люди або організації (розробник, оператор ІІІ, користувач). Одночасно в науковій літературі обговорюються концепції «юридичної особистості» для майбутніх високорівневих АІ-систем (за прикладом ідей Єврокомісії щодо «електронної особи»), але ці ідеї радше стосуються можливих майбутніх регуляторних моделей і поки не мають законодавчого втілення. Таким чином, в українському праві ІІІ сприймається радше як об'єкт, а не як самостійний суб'єкт: результати його «діяльності» регулюються через право *sui generis* [5], а відповідальність за використання алгоритмів – через існуючі норми про делікти та контрактні зобов'язання.

Цифрові технології породжують нові ризики для прав людини, особливо права на приватність і захист персональних даних. Використання великих даних і штучного інтелекту для обробки персональної інформації вимагає жорстких гарантій відповідності стандартам захисту даних. На міжнародному рівні ключову роль відіграє Регламент ЄС 2016 / 679 (GDPR), який встановлює права суб'єктів даних (згода, доступ, виправлення, забуття тощо) та принципи обробки (мінімізація, цільове використання, безпека).

В Україні основним актом є Закон «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI, однак він потребує оновлення з урахуванням інновацій. Стимулом до реформ стало набуття чинності Законом «Про основні засади забезпечення кібербезпеки» та наміри уряду імплементувати вимоги GDPR у національне законодавство. Безпека цифрової ідентичності, зокрема у проєктах електронного урядування («Дія»), передбачає додаткові гарантії криптографічного захисту і контролю доступу.

Питання цифрових прав особи виходять за межі суто даних. Наприклад, у ЄС активно обговорюються поняття «digital rights» як сукупність прав, що забезпечують свободу вираження і доступу до інформації в Інтернеті, недис-

кримінацію алгоритмів, а також право на пояснення рішень ШІ (як це пропонує GDPR чи Європейська хартія даних). ЮНЕСКО в своїй Рекомендації з етики ШІ (2021) підкреслює, що захист прав людини і гідності має бути фундаментом регулювання ШІ [12].

Таким чином, у контексті цифрових технологій дедалі актуальнішим стає балансування між інноваціями й захистом приватності та інших основних прав.

В Україні процес пристосування законодавства до цифрових реалій уже розпочато, але перебуває у стадії активної розробки. Однією з ключових подій стала участь України в міжнародних ініціативах. Так, у листопаді 2023 року Україна приєдналася до Bletchley Declaration (саміт із безпеки ШІ), підтвердивши намір співпрацювати з іншими державами заради безпечного розвитку ШІ [11]. Водночас Міністерство цифрової трансформації в жовтні 2023 року презентувало «Дорожню карту регулювання ШІ» – документ, який пропонує створити механізми підготовки бізнесу до європейської моделі ШІ (технологічні сервіси, саморегулювання) та запровадити регуляторну «пісочницю», маркування продуктів на основі ШІ тощо. Ці ініціативи орієнтуються на принципи підтримки інновацій та врахування європейського досвіду. Перспективи ж полягають у подальшій гармонізації з євростандартами.

Висновки. Отже, цифрова економіка та технології штучного інтелекту формують новий тип суспільних і, зокрема, цивільно-правових відносин, які нерідко виходять за межі класичних юридичних конструкцій. Проведений аналіз свідчить про те, що чинне нормативне регулювання в ряді випадків виявляється концептуально і функціонально недостатнім для належного врегулювання новітніх правових ситуацій. Попри вже здійснені в Україні кроки – ухвалення нових законодавчих актів, реалізацію концептуальних ініціатив, а також активізацію міжнародного співробітництва – потреба у подальших системних реформах залишається нагальною.

Зокрема, в умовах цифровізації суспільних відносин та зростаючої ролі штучного інтелекту в правовому регулюванні особливої актуаль-

ності набуває розробка чітких механізмів юридичної відповідальності, а також модернізація базових цивільно-правових понять з урахуванням специфіки віртуальних активів і алгоритмічних суб'єктів. Як підкреслюють науковці, за умови збереження антропоцентричної парадигми вітчизняного законодавства, ціла низка важливих юридичних питань залишається поза полем ефективного регулювання.

Отже, на сучасному етапі першочерговим завданням є подальша гармонізація національного законодавства з міжнародними правовими стандартами, а також формування інноваційних підходів у межах національної правової доктрини, що забезпечуватимуть належний баланс між технологічним прогресом і гарантованим захистом основоположних прав людини.

Література

1. Внутрішні виклики регулювання віртуальних активів в Україні. *НААУ*. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/9651-vnutrishni-vikliki-regulyuvannya-virtualnih-aktiviv-v-ukraini.html> (дата звернення: 30.04.2025).
2. Грудницький В.М. Правове регулювання обігу віртуальних (цифрових) активів в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 43–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/kjp/2023.2.6>
3. Інноваційна юридична фірма. *Aequo*. URL: <https://aequo.ua/analytics/pidpisano-zakon-ukrayini-pro-virtualni-aktivi> (дата звернення: 30.04.2025).
4. Новий Закон про цифровий контент та цифрові послуги: регулювання, якого бракувало, чи брак? *ЮРЛІГА*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/226494_noviy-zakon-pro-tsifroviy-kontent-ta-tsifrov-poslugi-regulyuvannya-yakogo-brakuvalo-chi-brak (дата звернення: 30.04.2025).
5. Спесивцева О. Право sui generis: як штучний інтелект адаптує під себе авторське право? *Юридична газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/pravo-sui-generis-yak-shtuchniy-intelekt-adaptue-pid-sebe-avtorske-pravo.html#:~:text=,програму%>

20abo%20pravomirni%20korystuvachi%20prohramy (дата звернення: 30.04.2025).

6. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

7. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10 серп. 2023 р. № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

8. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10 серп. 2023 р. № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

9. Рада зробила віртуальні активи та цифровий контент об'єктами цивільного права. *Інтерфакс-Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/928048.html> (дата звернення: 30.04.2025).

10. Форсюк В. Чому в Україні так і не запрацював Закон України «Про віртуальні активи». *Rates – Manage Your Finances Smartly*. URL: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/chomu-v-ukrayini-tak-i-ne-zapracyuvav-zakon-ukrayini-pro-virtualni-aktivi/> (дата звернення: 30.04.2025).

11. Bilyk P. Legal Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine: Latest Trends and Developments. *UkrainianLawFirms*. URL: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/ai-regulation/#:~:text=The%20validity%20period%20for%20sui,15%20years%20from%20their%20creation> (date of access: 30.04.2025).

12. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence#:~:text=The%20protection%20of%20human%20rights,human%20oversight%20of%20AI%20systems> (дата звернення: 30.04.2025).

13. Regulation – 2023/1114-EN-EUR-Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (date of access: 30.04.2025).

References

1. Vnutrishni vyklyky rehulyuvannya virtualnykh aktiviv v Ukrayini. *NAAU*. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/9651-vnutrishni-viklyki-regulyuvannya-virtual-nih-aktiviv-v-ukraini.html> (data zvernennya: 30.04.2025).

2. Hrudnytsky V.M. Pravove rehulyuvannya obihu virtualnykh (tsyfrovykh) aktiviv v Ukrayini. *Kyivsky chasopys prava*. 2023. № 2. S. 43–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.6>

3. Innovatsiyna yurydychna firma. *Aequo*. URL: <https://aequo.ua/analytics/pidpisano-zakon-ukrayini-pro-virtualni-aktivi> (data zvernennya: 30.04.2025).

4. Novyy Zakon pro tsyfrovyy kontent ta tsyfrovi posluhy: rehulyuvannya, yakoho brakuvalo, chy brak? *YURLIHA*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/226494_noviy-zakon-pro-tsifrovyy-kontent-ta-tsifrov-poslugi-regulyuvannya-yakogo-brakuvalo-chi-brak (data zvernennya: 30.04.2025).

5. Spesyvtseva O. Pravo sui generis: yak shtuchnyy intelekt adaptuye pid sebe avtorske pravo? *Yurydychna hazeta – onlayn versiya*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/pravo-sui-generis-yak-shtuchnyy-intelekt-adaptue-pid-sebe-avtorske-pravo.html#:~:text=,prohramu%20abo%20pravomirni%20korystuvachi%20prohramy> (data zvernennya: 30.04.2025).

6. Pro virtualni aktyvy: Zakon Ukrayiny vid 17 lyut. 2022 r. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (data zvernennya: 30.04.2025).

7. Pro vnesennya zmin do Tsyvilnoho kodeksu Ukrayiny shchodo rozshyrennya kola obyektiv tsyvilnykh prav: Zakon Ukrayiny vid 10 serp. 2023 r. № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (data zvernennya: 30.04.2025).

8. Pro tsyfrovyy kontent ta tsyfrovi posluhy: Zakon Ukrayiny vid 10 serp. 2023 r. № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (data zvernennya: 30.04.2025).

9. Rada зробила virtualni aktyvy ta tsyfrovyy kontent obyektamy tsyvilnoho prava. *Interfaks-Ukrayina*. URL: <https://interfax.com.ua/news/>

telecom/ 928048.html (data zvernennya: 30.04.2025).

10. Forsyuk V. Chomu v Ukrayini tak i ne zapratsyuvav Zakon Ukrayiny «Pro virtualni aktyvy». *Rates – Manage Your Finances Smartly*. URL: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/chomu-v-ukrayini-tak-i-ne-zapratsyuvav-zakon-ukrayini-pro-virtualni-aktivi/> (data zvernennya: 30.04.2025).

11. Bilyk P. Legal Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine: Latest Trends and Developments. *UkrainianLawFirms*. URL: <https://ukrainianlawfirms.com/reviews/ai-regulation/#:~:text=The%20validity%20period%20>

for%20sui, 15%20years% 20from% 20their% 20creation (date of access: 30.04.2025).

12. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. *Unesco*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence#:~:text=The%20protection%20of%20human%20rights,human%20oversight%20of%20AI%20systems> (дата звернення: 30.04.2025).

13. Regulation – 2023/1114–EN–EUR–Lex. *EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (date of access: 30.04.2025).

CIVIL LAW AND NEW REALITIES: DIGITIZATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: mariia.pohrebniak@npp.kai.edu.ua

Purpose: to conduct a comprehensive analysis of the transformations in civil law under the influence of digitalization, the development of artificial intelligence, and emerging digital technologies. **Methods:** systemic-structural, comparative legal, analytical methods, as well as methods of legal modeling, generalization, and interpretation. **Results:** the main directions of civil law transformation in the context of the digital economy have been identified. The study outlines the need to reconsider legal subjectivity, the legal status of artificial intelligence, the adaptation of contract and tort law, and the regulatory framework for digital assets and personal data protection. **Discussion:** the necessity of updating Ukraine's civil legislation in accordance with European approaches – particularly the GDPR and the MiCA Regulation – is substantiated. The relevance of forming a new paradigm of civil law is emphasized, one that ensures a balance between innovative development and the protection of fundamental rights. The article provides a comprehensive and in-depth analysis of the transformations occurring in civil law under the influence of the rapid development of digital technologies, artificial intelligence, and the overall digitalization of society. It highlights the emerging challenges faced by the national legal system due to the formation of new types of legal relations within the digital environment. Particular attention is paid to the need for a rethinking of the legal status of artificial intelligence, the development of new approaches to legal subjectivity, and the adaptation of contract and tort law norms to the realities of the digital age. The article focuses on the protection of personal data in the context of growing threats to the right to privacy, as well as the challenges associated with the use of automated decision-making algorithms. It examines recent legislative initiatives and reforms in Ukraine, including the introduction of the category of digital goods in the Civil Code of Ukraine, the adoption of the Law of Ukraine «On Digital Content and Digital Services», and the update of copyright legislation concerning works created without direct human involvement. The legal nature of virtual assets and cryptocurrencies is analyzed, along with a comparative legal assessment of their regulation in Ukraine and the European Union, particularly within the framework of the MiCA Regulation. The current state of the legal regime for digital assets, their classification, circulation features, and prospects for legal recognition are explored. The article substantiates the necessity of harmonizing national civil legislation with international legal standards, especially with the requirements of the European Union's General Data Protection Regulation (GDPR). Emphasis is placed on the relevance of forming a new paradigm of civil law that takes into account the development of the digital economy, the need for effective legal regulation of innovative processes, and the imperative to ensure an adequate level of protection for fundamental human rights and freedoms. The conclusion underscores the necessity for further normative adaptation and the development of scientific doctrinal approaches to the determination of legal subjectivity, liability, and the balance of interests within the digital legal environment.

Key words: civil law; artificial intelligence; digital technologies; digital economy.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2025